

บทสรุปและข้อ เสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ขณะที่อาชญากรรมได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ในยุคที่ประเทศไทยได้พัฒนาจนเกือบจะเป็นประเทศอุตสาหกรรมแผนใหม่ และสภาพของสังคมเมืองได้เข้ามาแทนที่สังคมชนบท ปัญหาและความรับผิดชอบของตำรวจจึงต้องเพิ่มขึ้นไปตามการเพิ่มตัวของอาชญากรรม งานสืบสวนและสอบสวนคดีอาญานับว่าเป็นงานหลักของตำรวจที่มีความสำคัญและความรับผิดชอบสูง แต่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการด้านสืบสวนและสอบสวนคดีอาญากลับพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะความขัดแย้งกันเองในงานสืบสวนสอบสวนคดีอาญา กล่าวคือ ในแง่หนึ่งตำรวจมีหน้าที่ต้องปราบปรามอาชญากรรม และหาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย แต่ในอีกแง่หนึ่ง ตำรวจเองมีหน้าที่ต้องคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนจากการถูกล่วงละเมิดกฎหมายด้วย งานสืบสวนคดีอาญาจึงเป็นงานที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหน้าที่หลัก 2 ประการที่ขัดแย้งกันในตัว

การสืบสวนคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย มาตรา 2(10) หมายถึง "การแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด"

การสืบสวนมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับการสอบสวนคดีอาญามาก จนบางครั้งก็ยากที่จะแยกการสืบสวน และการสอบสวนออกจากกันได้ จึงเรียกรวมกันไปว่า การสืบสวนและการสอบสวนคดีอาญา แม้ว่าในทางตำรา จะได้แยกความแตกต่างของทั้งสองคำนี้จากกันโดยวัตถุประสงค์ เจ้าพนักงานที่มีอำนาจ เขตอำนาจ กิจการที่ทำการสืบสวนและสอบสวน หรือ เวลาเริ่มต้นการใช้ อำนาจสืบสวน กับสอบสวนที่ต่างกันก็ตามที แต่ก็เป็นการอธิบายและแยกความแตกต่างไว้ไม่ละเอียดแน่ชัด แต่ในบางกรณี เช่น การสอบปากคำผู้ต้องหา การสอบปากคำพยาน แม้จะเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนอย่างแน่ชัด แต่ก็ยากที่จะปฏิเสธว่าไม่ใช่เป็นการสืบสวนด้วยในเมื่อการ

สอบปากคำพยานหรือผู้ต้องหา ก็เป็นการรวบรวมหลักฐานเพื่อจะทราบความผิด หรือรายละเอียด ของความผิดด้วยนั่นเอง

สำหรับในประเทศไทยนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ได้ กำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดของการสอบสวนคดีอาญาไว้อย่างแน่ชัด ขณะที่ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดกฎเกณฑ์ เงื่อนไข หรือแบบพิธีอันเกี่ยวกับการสืบสวนไว้ แต่อย่างใด นักกฎหมายจำนวนไม่น้อยเคยเข้าใจกันไปว่า การสืบสวนเป็นเรื่องของการดำเนินการ ของเจ้าพนักงานของรัฐแต่ฝ่ายเดียว มิได้กระทบถึงสิทธิ เสรีภาพของเอกชนบุคคลใด ในบาง กรณีการสืบสวนต้องทำ เป็นการลับ เพื่อผลในทางจับกุมหรือปราบปราม บางกรณีการสืบสวน เป็น เรื่องทางวิชาการโดยเฉพาะ จึงไม่สมควรที่กฎหมายจะวางกฎเกณฑ์ไว้ตายตัว แต่จะปล่อยให้ หน่วยงานที่รับผิดชอบออกคำสั่งวางระเบียบในทางปฏิบัติกันเองเป็นการภายใน ส่วนในทางการ เรียนการสอนวิชาการสืบสวนในประเทศไทยนั้น ก็มุ่งเน้นไปในทางทฤษฎีของการสืบสวนมากกว่า ทางปฏิบัติ คำสอนมักจะออกมาในรูปของการบริหารงานสืบสวน ปัจจัยความสำเร็จของการสืบสวน การสืบสวนตามลักษณะความผิด มากกว่าจะกล่าวถึงกฎหมายที่ควรทราบในการปฏิบัติงานสืบสวน กล่าวคือ ขอบเขตของการสืบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจในการสืบสวนมีแค่ไหน เพียงไร จึงจะ ไม่รุกรานถ้าเกินสิทธิ เสรีภาพของบุคคล

จากการวิจัยที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า การสืบสวนคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนอย่างมากมายและตลอดเวลา โดยเฉพาะการใช้เทคนิคการสืบสวนคดีอาญา สมัยใหม่ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์การสืบสวนที่ทันสมัย เช่น เครื่องตรวจวัดลม หายใจ เครื่องมือลอบดักฟัง การใช้กล้องส่องทางไกล หรือวิดีโอจับภาพผู้ต้องสงสัย เหล่านี้ ปฏิเสธไม่ได้ว่าผลกระทบต่อสิทธิที่จะอยู่อย่างปกติสุขของบุคคลอย่างเด่นชัด ไม่นับรวมถึงการตรวจค้น จับกุม และยึดของกลาง ซึ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของทั้งการสืบสวนและสอบสวนที่กระทบต่อสิทธิ เสรีภาพ ของบุคคลอย่างมาก จนมีผู้นำไปศึกษาวิจัยกันอย่างละเอียดแล้วไม่น้อย และงานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้ เน้นในเรื่องการตรวจค้นและจับกุม เพื่อหลีกเลี่ยงการวิจัยซ้ำในทางวิชาการที่มีผู้วิจัยไว้แล้ว

โดยเหตุที่การสืบสวนคดีอาญาอาจกระทบกระทั่งสิทธิ เสรีภาพของประชาชนได้โดยง่าย การศึกษาของเราจึงมุ่ง เน้นที่การสร้างจุดสมดุลย์ระหว่างหน้าที่ของตำรวจที่จะต้องสืบสวนหาความ จริง และรายละเอียดของความผิด กับการพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกชน ในการ หาจุดสมดุลย์ดังกล่าวมีทฤษฎีทางกฎหมายอาญา 2 ทฤษฎีที่อธิบาย เรื่องการดำเนินคดีอาญาของรัฐ

ไว้อย่างเด่นชัด ทฤษฎีแรกเรียกว่า ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Theory) ทฤษฎีที่สองเรียกว่า ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (Due Process Model)

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม ทฤษฎีนี้ถือว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญา จำเป็นต้องหาวิธีการและมาตรการต่าง ๆ ในการป้องกันปราบปรามและความคุมอาชญากรรมให้ได้ผลดีที่สุด โดยไม่มีคัมม้นในตัวบทกฎหมายอย่างเคร่งครัดเท่าใดนัก และถือว่าถ้าองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถที่จะควบคุมการเกิดของอาชญากรรมได้แล้ว ก็หมายความว่า ความสงบสุขของสังคมโดยรวมนั้นได้ถูกทำลายลงโดยสิ้นเชิง และนั่นหมายถึงความสูญเสียในอิสรภาพของมนุษยชาติด้วย เพราะถ้ามีผู้ที่ไม่เคารพ เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎหมายอยู่อย่างมากมายในสังคมแล้ว ผู้ที่ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งหลายก็จะกลายเป็นเหยื่อของอาชญากรรมโดยไม่มีทางเลือกเลยได้ ดังนั้นเพื่อความสงบสุขของประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามรูปแบบเพื่อการควบคุมอาชญากรรมนี้ จึงต้องดำเนินการให้ได้มาซึ่งการจับกุมและลงโทษผู้กระทำผิดในอัตราส่วนที่สูง ส่วนสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั่ว ๆ ไป และรวมตลอดถึงผู้ถูกจับกุม ผู้ต้องหาและจำเลย ก็จะได้รับการคุ้มครองภายในขอบเขตเท่านั้น เพื่อองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจะได้สามารถบริหารงานด้านการป้องกันปราบปรามและความคุมอาชญากรรมได้อย่างเต็มที่ และด้วยเหตุที่ว่าในปัจจุบันนี้มีอาชญากรรมเกิดขึ้นอย่างมากมาย ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ประกอบกับกำลังของเจ้าหน้าที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ก็มีอยู่อย่างจำกัด ดังนั้นรูปแบบเพื่อการควบคุมอาชญากรรม จึงกำหนดแนวทางในการเน้นหนักให้องค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินงานร่วมกันด้วยความรวดเร็ว (Speed) มีการสิ้นสุด (Finality) อย่างไม่เป็นทางการ (Informality) มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Uniformity) และให้เกิดการทำทาย (Challenge) ต่อระบบน้อยที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในขั้นตอนของตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ก็ตาม

ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม ทฤษฎีนี้มีแนวความคิดต่างกับทฤษฎีแรก คือ คำนึงถึงการบริหารงานตามรูปแบบ เพื่อความเป็นธรรมนั้น คือ การแสวงหาความเป็นจริง (Fact Finding) และการคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพ (Rights and Freedoms) ของประชาชนโดยการใช้มาตรการต่าง ๆ ตามตัวบทกฎหมาย (Rules of Law) อย่างเคร่งครัดในการป้องกันปราบปรามและความคุมอาชญากรรม ดังนั้นการที่ประชาชนคนใดคนหนึ่งจะถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากร และถูก

รติรอน เสรีภาพได้นั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ (Reliable Information) และวิธีการที่ดีที่สุดจะพิสูจน์ว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์นั้น ก็คือการพิสูจน์จากพยานต่าง ๆ โดยวิธีการเผชิญหน้ากันระหว่างเจ้าหน้าที่ในองค์กรของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และผู้ถูกกล่าวหา (Adversarial Proceeding) ซึ่งวิธีการตามรูปแบบเพื่อความ เป็นธรรมนี้จะต้องถือหลักเกณฑ์ที่ว่า ประชาชนทุกคนเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์โดยปราศจากข้อสงสัยว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำผิดจริง (Innocent Until Proved Guilty) ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการของตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ จึงต้องยึดมั่นในค่านิยมกฎหมายและมาตรการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคลของประชาชนโดยเคร่งครัด มิฉะนั้นแล้วอาจจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดีและต้องรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

จะเห็นได้ว่า ในทางทฤษฎีแล้วได้มีการแบ่งรูปแบบและแนวทางการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเอาไว้ค่อนข้างจะแน่ชัด และอยู่บนพื้นฐานของสมมุติฐานที่แตกต่างกัน แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ปรากฏว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกประเทศในโลก ได้มีการนำเอา รูปแบบและแนวทางในการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งสองรูปแบบไปใช้ร่วมกัน ส่วนที่ว่าประเทศใดจะใช้รูปแบบและแนวทางไหนมากน้อยต่างกันอย่างไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและความต้องการของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยนั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการบริหารงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราได้ใช้ทั้งสองรูปแบบรวมกัน และแม้ว่าเราจะ เน้นหนักไปในรูปแบบ เพื่อการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) แต่ในขณะที่เดียวกัน เราก็ยึดถือรูปแบบ ซึ่งเน้นในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (Due Process Model) ควบคู่กันไปด้วย

อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาอาชญากรรมของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันไป ในประเทศที่สถานการณ์ภายในประเทศยังไม่มั่นคง เช่น อินโดนีเซียหรือฟิลิปปินส์ ซึ่งมีปัญหาอาชญากรรมสูง และยังมีภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์อย่างหนัก รัฐบาลในประเทศนั้นก็ใช้ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม เป็นหลักในการดำเนินงานสืบสวนและสอบสวน ขณะที่สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีค่านิยมทางด้านของเสรีนิยมมาก รัฐบาลก็มุ่งคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของปัจเจกชนจากการแทรกแซงของฝ่ายบ้านเมือง และตำรวจเป็นหลัก แต่เป็นที่ทราบกันดีว่า อาชญากรรมในสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว แนวความคิดที่จะหันมาใช้ทฤษฎีการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เริ่มเป็นที่ยอมรับมากขึ้นทั้งในระดับรัฐบาลของมลรัฐ รัฐบาลกลาง และ

แนวคำพิพากษาศาลสูงสุดของสหรัฐฯ ในระยะหลังที่เริ่มเบนมาทางการควบคุมอาชญากรรมมากขึ้น สำหรับในประเทศไทยเรานั้น แม้ว่าเราจะเน้นรูปแบบเพื่อการควบคุมอาชญากรรมในการบริหารงานยุติธรรมทางอาชามาโดยตลอด แต่การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจก็ยังคงคำนึงถึงรูปแบบการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนควบคู่กันไปเสมอ โดยเฉพาะในระยะเวลาที่ผ่านมานี้ ประเทศไทยได้ก้าวหน้าพัฒนาไปอย่างมากในแทบทุกด้าน ประชาชนมีความรู้สูงขึ้นและมีความกระตือรือร้นเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพกันมากขึ้น รูปแบบของการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของราษฎรก็ได้รับการนำมาใช้มากขึ้น เป็นต้นว่า มีการเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 7 ทวิ ให้ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมมีสิทธิต่าง ๆ (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 15) พ.ศ. 2527) ในทางปฏิบัติ กรมตำรวจก็ได้ดำเนินการเพื่อให้มีการปฏิบัติตามสิทธิที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขใหม่อย่างมากมาตามสภาพที่จะทำได้ เป็นต้นว่า มีการออกคำแนะนำแนวทางปฏิบัติในการพบและปรึกษาทนาย¹ มีการทดลองอนุญาตให้ทนายความจากสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยมาประจำสถานีตำรวจ เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย² ในส่วนเกี่ยวกับการร้องเรียนข้าราชการตำรวจที่กระทำการสืบสวนสอบสวนโดยมิชอบ ก็มีมาตรการทางกฎหมาย ระเบียบ ให้ผู้บังคับบัญชาของข้าราชการตำรวจ และองค์กรของรัฐ จัดตั้งดำเนินการพิจารณาให้ความเป็นธรรมต่อประชาชนผู้ร้องเรียน โดยกรมตำรวจก็มีมาตรการควบคุมความประพฤติและกวดขันระเบียบวินัยข้าราชการตำรวจ³ ไว้อย่างแน่นหนา หากมีการดำเนินการทางวินัยกับข้าราชการตำรวจซึ่งเนื่องมาจากผลการสืบสวนที่ฟังมีมูลว่า ข้าราชการตำรวจผู้นั้นกระทำความผิดทางวินัย พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 แก้ไขโดยประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 38 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2534 ก็ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการข้าราชการตำรวจ คือ ก.ตร. และอนุกรรมการข้าราชการตำรวจ คือ อ.ก.ตร. จังหวัด มีอำนาจหน้าที่ควบคุมกำกับดูแล พิจารณาความผิดและกำหนดโทษ ข้าราชการตำรวจที่กระทำความผิด ซึ่งคณะกรรมการข้าราชการตำรวจดังกล่าวยังประกอบด้วย

¹ บันทึกกรมตำรวจที่ 0601/11611 ลงวันที่ 21 กันยายน 2527.

² หนังสือกรมตำรวจที่ มท. 0610.04/3480 ลงวันที่ 27 พฤษภาคม 2529.

³ คำสั่งกรมตำรวจที่ 455/1415 ลงวันที่ 16 เมษายน 2528.

ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นบุคคลภายนอกกรมตำรวจเข้าร่วมเป็นกรรมการข้าราชการตำรวจด้วย จึงเห็นได้ว่าทฤษฎีที่ทำให้มีการคุ้มครองสิทธิและ เสรีภาพของประชาชนได้มีการนำมาใช้ในประเทศไทยมากขึ้นในปัจจุบัน

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ และการพัฒนาการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในประเทศไทย และของนานาอารยประเทศพบว่า นโยบายการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาในสมัยก่อนใช้นโยบายการปราบปรามอาชญากรรมเป็นหลัก ส่วนการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่ถูกกล่าวหาแทบจะไม่มีเลย เพราะความเชื่อในทางศาสนาที่ตรงกันว่า คนดีมีคุ้ม หรือคุณพระย่อมคุ้มครองคนดี ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาไม่มีสภาพคล้าย เป็นกรรมในทางอาญา หรือวัตถุที่รัฐจะชักพอกหาความจริงเพื่อการโทษ เมื่อวิชาอาชญาวิทยาได้พัฒนาขึ้นในตอนปลายศตวรรษที่ 18 แนวความคิดที่ถือว่าจำเลย เป็นกรรมในทางอาญา ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ความคิดใหม่ที่ว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องเป็นประธานในคดีอาญา เริ่มได้รับการยอมรับมากขึ้นตามลำดับจนกระทั่ง เป็นที่ยอมรับกันโดยสากลในปัจจุบัน การสืบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานไม่อาจกระทำได้โดยไม่มีขอบเขต เช่นแต่ เดิมมา การสืบสวนของตำรวจและ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองจะต้องคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพของราษฎร เป็นสำคัญควบคู่กันไปกับการหาข้อเท็จจริง และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม จากที่ได้วิจัยมาแล้วในบทที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การสืบสวนคดีอาญาในประเทศไทยไม่พัฒนาและประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โดยเฉพาะในแง่ที่ว่า การสืบสวนได้กระทำไปโดยไม่ชอบธรรม และกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนอยู่ตลอดเวลา มีสาเหตุใหญ่ ๆ จาก 3 ประการ คือ

1. ปัญหาทางด้านการดำเนินนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะใช้นโยบายผสมผสานระหว่างทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม กับทฤษฎีการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน แต่การให้ความสำคัญกับจุดสมดุลย์ของการผสมผสานระหว่าง 2 ทฤษฎีนี้ก็ยังมีข้อโต้แย้งได้ เพราะเน้นการควบคุมอาชญากรรมค่อนข้างมาก ซึ่งก็อาจจะเหมาะสมกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศในขณะนี้ แต่เมื่อมุ่งเน้นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ซึ่งทำให้ตำรวจมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการดำเนินงานสืบสวนสอบสวนอย่างกว้างขวาง รัฐกลับไม่มีมาตรการที่เป็นรูปธรรมในการตรวจสอบ หรือจำกัดการใช้ดุลพินิจของตำรวจเท่าที่ควร

2. ปัญหาโครงสร้างของกฎหมาย กล่าวคือ มีปัญหาทั้งในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนตามที่กำหนดในกฎหมายสาระบัญญัติ ทั้งในแง่หลักการ เช่น สิทธิของบุคคลที่จะมี

ความเป็นอยู่ส่วนตัวอย่างปกคิสุข (Right of Privacy) ยังคลุมเคลืออยู่มากตามกฎหมายไทย แม้จะได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญก็ตาม และในแง่ปฏิบัติ เช่น สิทธิของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาตามมาตรา 7 ทวิ เมื่อมาถึงทางปฏิบัติแล้ว ก็อาจตั้งข้อสงสัยได้ว่าการออกกระเบียบที่ให้ความเป็นธรรมกับผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาพอเพียงหรือไม่ เช่น การจะพบทนาย ต้องระบุชื่อทนายที่จะพบ⁴ แต่ในความเป็นจริง มีผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่มากนักที่รู้จักชื่อทนายเป็นส่วนตัว หรือสิทธิของทนายที่จะอยู่ด้วยกับผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับในขณะที่มีการชี้ตัว หรือสอบปากคำก็เป็นปัญหาว่าควรจะให้หรือไม่ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ ปัญหาโครงสร้างของกฎหมายยังรวมถึงปัญหาการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (Exclusionary Rule) ของศาลไทยว่า แม้ว่าจะมี ความหยืดหยุ่นไม่ถึง เครื่องครัดอย่างของศาลสูงสุดในสหรัฐอเมริกา แต่ก็ดูเหมือนว่ายังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่ชัดในการตัดพยานที่มิชอบอย่างกฎหมายของเยอรมันนี ซึ่งน่าจะมาเป็นแบบอย่างศึกษาได้

3. ปัญหาองค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ บุคลากรที่เป็นเจ้าพนักงานสืบสวนคดีอาญาได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจทุกคน (มาตรา 17 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) แต่ปัญหในด้านคุณภาพ คุณธรรม และการจัดองค์กรการสืบสวน โดยเฉพาะเรื่อง การประสานงานและงบประมาณ เป็นปัญหาสำคัญ นอกจากนั้น การที่ประเทศไทยไม่มีประมวลระเบียบปฏิบัติ หรือคำแนะนำ (guidelines) การสืบสวนคดีอาญา หรือ บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การสืบสวนคดีอาญาด้วยเทคนิคต่าง ๆ ทำให้ตำรวจมีอำนาจกว้างขวางมาก แต่ก็มีข้อเสียที่ว่า ตำรวจไม่ทราบขอบเขตของอำนาจการสืบสวนที่ตนมีอยู่จำกัดเพียงแค่นั้นจึงจะไม่รู้ล้ากำเกินสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่กฎหมายไม่อาจยอมรับได้ ก็ไม่มีหลักประกันการทำงานของตำรวจที่จะไม่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในภายหลังเลย ในที่สุด ยังมีปัญหาการควบคุมและปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสืบสวนด้วยว่า องค์กรภายนอกตำรวจควรเข้ามามีบทบาทมากแค่ไหนในการตรวจสอบการทำงานของตำรวจ ถ้ามีบทบาทน้อยเกินไป อาจจะทำให้ตำรวจทำงานได้คล่องตัว แต่หลักประกันสิทธิ เสรีภาพของบุคคลก็อาจจะน้อยตามไปด้วย แต่ในทางกลับกัน ถ้ามีบทบาทมาก อาจจะทำให้การทำงานของตำรวจขาดความคล่องตัว และสร้างความท้อใจ ย่อหย่อนในการปฏิบัติงานให้ตำรวจก็ได้ ถึงแม้จะเห็นได้ชัดว่ามีหลักประกันแก่สิทธิ เสรีภาพของราษฎรอย่างมากก็ตาม

⁴ บันทึกกรมตำรวจที่ 0601/11611 ลงวันที่ 21 กันยายน 2527.

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการสืบสวนคดีอาชญากรรมลดอาชญากรรม โดยกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด อันจะเป็นการจัดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่าง เจ้าพนักงานกับประชาชน รวมทั้งก่อให้เกิดความมั่นใจต่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ทำการสืบสวนคดี อาชญากรรมในการดำเนินการทางปฏิบัติ จากการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ผู้เขียนจึงขอ เสนอแนะแนวทางตลอดจนมาตรการในทางปฏิบัติสำหรับเจ้าพนักงาน รวมทั้งการปรับปรุงตัวบท กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้คือ

5.2.1 การกำหนดนโยบายของรัฐ

5.2.2 การปรับปรุงองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการสืบสวนและการกำหนดมาตรการ เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

5.2.3 การปรับปรุงตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการสืบสวน

5.2.1 การกำหนดนโยบายของรัฐ

นโยบายของรัฐนับ เป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็น เจตนารมณ์ในการดำเนินงานของ รัฐบาลแต่ละยุคสมัย ซึ่งพิจารณาได้จากคำแถลงนโยบายของรัฐต่อสภา ประกอบกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทั้งนี้อาจเปรียบได้กับความมั่นใจซึ่งรัฐบาลได้ให้ไว้กับประชาชนว่ารัฐบาล จะมีนโยบายในการบริหารประเทศประการใด จะแก้ไขปัญหาใดบ้าง โดยหลักและวิธีการอย่างใด สำหรับการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมก็ดีหรือการวางแผนลดปัญหาอาชญากรรมก็ตาม จัดได้ว่าเป็นจุด มุ่งหมายสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และเป็นนโยบายที่รัฐบาลทุกยุคทุก สมัยจะต้องกำหนดไว้ทั้งนี้ เพราะถือ เป็นหน้าที่หลักของรัฐบาลในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่ ประชาชน

การกำหนดนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรมนั้น รัฐบาลควรที่จะกำหนดไว้ ให้ชัดเจนและวางแผนไว้อย่างรัดกุม ทั้งนี้รัฐบาลจะต้องวางแผนพัฒนาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม อันสามารถนำมาใช้ได้ทางปฏิบัติ โดยการปรับปรุงหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการป้องกันปัญหา อาชญากรรมให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนให้การสนับสนุนในด้านกำลังคนและงบประมาณ เพื่อให้การ ดำเนินงาน เป็นไปโดยรวดเร็วและทันต่อ เหตุการณ์

สำหรับกรณีการสืบสวนซึ่งเป็นงานที่สำคัญประการหนึ่งในด้านการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรมนั้น ควรกำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมในการผสมผสานทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมกับทฤษฎีสิทธิเสรีภาพของประชาชนเข้าด้วยกัน เป็นการแน่นอนว่า การใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งมากเกินไป ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ จะได้จากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีหนึ่ง เช่น ถ้ารัฐมุ่งใช้ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมมากเกินไป ซึ่งโดยมากมักจะกระทำในขณะที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะวิกฤติ หรือในยุคที่รัฐประกาศใช้กฎอัยการศึก หรือปกครองแบบอำนาจนิยม การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมเป็นไปได้ไม่เต็มที่นัก ขณะเดียวกัน ถ้าคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากเกินไปโดยมากในยุคประชาธิปไตย "เพื่อ" การสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมก็กระทำไม่ได้เต็มที่เช่นเดียวกัน ฉะนั้นรัฐจึงต้องวางนโยบายที่ชัดเจน เพื่อหาจุดสมดุลระหว่างทฤษฎีทั้งสอง โดยอาจจะเอนไปทางด้านทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งบ้าง ก็สมควรขึ้นอยู่กับสภาวะสังคมและเศรษฐกิจในช่วงนั้น ๆ

ส่วนที่วางนโยบายที่รัฐกำหนดต้องเป็นรูปธรรม หมายความว่า รัฐจะต้องจัดให้มีตัวบทกฎหมายหรือปรับปรุงตัวบทกฎหมาย ที่ผู้ปฏิบัติ หรือเจ้าพนักงานที่บังคับใช้กฎหมายสามารถเข้าใจได้ว่าตนจะปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ การบัญญัติกฎหมายไว้เพียงว่า การสืบสวนคืออะไร ไม่เรียกว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่เป็นรูปธรรมให้คนปฏิบัติเข้าใจง่าย แต่เป็นการทิ้งปัญหาให้เจ้าพนักงานไปดำเนินการตามดุลพินิจของตนเอง แต่การบัญญัติกฎหมายลงไปถึงรายละเอียดในทุกเรื่องย่อมไม่อาจกระทำได้ แต่การบัญญัติกฎหมายหรือคำแนะนำหรือระเบียบปฏิบัติที่กระทำในรายละเอียดกว้าง ๆ ย่อมเป็นไปได้ และเป็นการให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติการตามกฎหมายรู้ขอบเขตและหน้าที่ของตนเองได้ดีกว่าไม่บัญญัติรายละเอียด ๆ ไว้เลย

อนึ่ง เมื่อกล่าวถึงการที่รัฐควรมีนโยบายที่แน่ชัดและเป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาอาชญากรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของราษฎรแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า นโยบายที่รัฐวางไว้จะต้องนำมาปฏิบัติอย่างเหมาะสมเท่าเทียมกันในแต่ละกรณีด้วย มิเช่นนั้น จะกลายเป็นว่า ในคดีสำคัญ ๆ หรือคดีที่ลงข่าวหน้าปกหนังสือพิมพ์ตำรวจปฏิบัติไปอย่างหนึ่ง เช่น อาจใช้ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมเป็นแกน พอเรื่องแบบเดียวกันแต่ไม่มีข่าวปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ ตำรวจกลับหันไปใช้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนแทน ซึ่งดูเหมือน เป็นลักษณะของการเลือกปฏิบัติไป ข้อเสนอนั้นก็คือ ข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน รัฐควรขึ้นนโยบายการดำเนินคดีแบบ

เดียวกัน และหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติโดยประการทั้งปวง

5.2.2 การปรับปรุงองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการสืบสวน และการกำหนดมาตรการในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน

จากการดำเนินคดีอาญาในการสืบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตำรวจดังรายละเอียดตามที่รวบรวมมานั้น จะเห็นได้ว่างานในหน้าที่สืบสวนนั้นเป็นงานหนัก และนำความลำบากใจมาสู่ผู้ปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นงานที่เสี่ยงและอาจกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของบุคคลได้ ดังนั้นการจัดระบบขององค์กรซึ่งได้แก่กรมตำรวจ และเจ้าพนักงานตำรวจผู้ทำหน้าที่สืบสวน จะต้องมึประสิทธิภาพ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลตามความมุ่งหมายในการลดปัญหาอาชญากรรม ทั้งจะต้องนำมาจัดการในการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนมาใช้ควบคู่กันไปด้วย ซึ่งการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนนี้กำหนดไว้ในกฎหมายสารະบัญญัติ การที่หลักปฏิบัติอันเป็นสากล กำหนดไว้ชัดเจนว่า บุคคลผู้ต้องสงสัยในคดีอาญามีสิทธิและความจำเป็นที่จะต้องปรึกษาหารือทนายความ ทั้งนี้ เพราะ เพื่อเป็นหลักประกันว่า บุคคลผู้ต้องสงสัยก็ดี ผู้ต้องหาที่ดี จะได้รับความ เป็นธรรมในการต่อสู้คดีของตน และ เป็นการสร้างความสมดุลย์กับเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมืองที่ประกอบด้วยบุคลากรที่ได้รับการศึกษาอบรมทางด้านการสืบสวนสอบสวน และหลักกฎหมายมาเป็นอย่างดีแล้วนั่นเอง

การที่มีกฎหมายบัญญัติให้ผู้ต้องหามีสิทธิในการปรึกษาหารือทนายความนั้น อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีที่มีการสืบสวนของเจ้าพนักงานปรากฏข้อเท็จจริงว่าบุคคลนั้น เป็นผู้กระทำความผิด หรือมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด เมื่อ เป็น เช่นนี้การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของบุคคลดังกล่าวย่อมสามารถกระทำได้ตั้งแต่ เริ่มต้นที่มีการสืบสวน เพื่อหาข้อเท็จจริง สำหรับตามกฎหมายไทยนั้น สิทธิที่จะพบและปรึกษาทนาย ปรากฏอยู่ในมาตรา 7 ทวิ ในกรณีสิทธิของผู้ถูกจับและผู้ต้องหา และ มาตรา 8 ในกรณีของจำเลย ซึ่งก็นับว่ากฎหมายไทยถือหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับนานาอารยประเทศ เช่นกัน นอกจากนั้นในรัฐธรรมนูญไทยหลายฉบับยังมีบทบัญญัติที่ก้าวไกลและทันสมัยกว่านี้มาก เช่น มาตรา 34 วรรค 2 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 และมาตรา 29 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2521 และมาตรา 31 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2534 ที่กำหนดให้ "ผู้ต้องหา...ในคดีอาญาเป็นผู้ยากไร้ไม่มีทุนทรัพย์พอที่จะจัดหาทนายสำหรับตนเองได้ บุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ" ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่า ให้ทุกฝ่ายมีความสามารถในการต่อสู้คดีอย่าง

เท่าเทียมกัน (legal service to the poor or powerless) แม้ว่าในทางปฏิบัติจะเป็นไปได้ยาก แต่ก็แสดงถึงเจตน์เจานางที่ติงามของรัฐบาลในการบัญญัติคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของราษฎร แม้ว่าจะจนเพียงใดให้มีความสามารถในการต่อสู้คดี แต่น่าเสียดายว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ไม่ได้ได้รับการบัญญัติอย่างครบถ้วนไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และในทางปฏิบัติ สิทธิที่จะได้พบทนายกลับถูกจำกัดลงโดยระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 6 บทที่ 15 ที่กำหนดให้ผู้ต้องหาพบกับทนายความได้ แต่กรณีดังกล่าวจะต้องเป็นกรณีที่ผู้ต้องหาร้องขอต่อนายร้อยเวรประจำการ สถานีตำรวจ หรือหน่วยราชการที่ตนถูกคุมขังอยู่ โดยต้องระบุชื่อทนายความที่ผู้ต้องหาประสงค์จะพบและปรึกษาความด้วย กรณีดังกล่าวอาจทำให้มองได้ว่าสิทธิของผู้ต้องหาตามมาตรา 7 ทวิ ถูกจำกัดให้แคบลง ทำให้เกิดแนวความคิดว่าระเบียบดังกล่าวจะขัดหรือไม่ขัดกับมาตรา 7 ทวิ ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงเกิดปัญหาในแนวความคิดว่า โครงสร้างกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนนั้นควรกำหนดให้เกิดผลและปฏิบัติได้

ปัจจุบันมีแนวความคิดที่จะแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเพิ่มสิทธิของผู้ต้องหาในการพบและปรึกษาทนายความไว้ กล่าวคือ

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ...) พ.ศ....." มาตรา 134 ทวิ ผู้ต้องหาที่มีสิทธิที่จะมีทนายอยู่ร่วมด้วย และปรึกษาทนายในขณะที่การต่อพนักงานสอบสวน ในขณะที่เผชิญหน้ากับพยาน ตามมาตรา 133 ทวิ หรือในขณะที่เผชิญหน้ากับผู้ต้องหาคนอื่น ตามมาตรา 134 จัตวา เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอให้ผู้ต้องหาจัดหาทนายได้ พนักงานสอบสวนอาจสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่มีทนายอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุอันจำเป็นไว้ในสำนวนการสอบสวน"

โดยหลักการแล้ว ร่างแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134 ทวิ ของคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา น่าจะสอดคล้องกับหลักความสามารถในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับ อย่างมีต้องสงสัย แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนก็ยังเห็นว่า ร่างมาตรา 134 ทวิ น่าจะให้ความคุ้มครองเจ้าพนักงานตำรวจ และให้อำนาจตำรวจในการดำเนินการที่เหมาะสมในการจัดการกับทนายความที่ดำเนินการโดยขัดกับเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้ด้วย กล่าวให้เป็นรูปธรรมก็คือปัญหาในทางปฏิบัติที่พนักงานสอบสวน และเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาพบ เห็นอยู่เสมอก็คือ ทนายความบางท่าน

ประพุดิตคนอย่างไม่เหมาะสมแก่วิชาชีพของตน ใช้วิชาความรู้กฎหมายที่ตนร่ำเรียนมาในทางแสดงอำนาจกับตำรวจโดยถือว่ามีความรู้ดีกว่าตำรวจในแง่ของกฎหมาย จริงอยู่ การให้ทนายความอยู่กับผู้ต้องหาด้วยในขณะที่มีการสอบปากคำก็ดี การเผชิญหน้ากับพยานซึ่งเข้าใจว่าจะรวมถึงการที่พยานชี้ตัวผู้ต้องหาด้วยก็ดี มีหลักการและเจตนาที่ดีในการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ต้องหา เพราะทำให้ผู้ต้องหาอบอุ่นใจได้ว่าจะได้รับการสอบปากคำจากพนักงานสอบสวนอย่างเป็นธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ต้องหาเกินไป ขณะเดียวกันก็เป็นธรรมกับผู้ต้องหาที่จะไม่ต้องหวั่นเกรงต่อการใช้อำนาจโดยมิชอบของตำรวจ เช่นการสอบปากคำโดยมิชอบ การกระทำการไปในทางไม่สุจริตในการสอบสวน และการขู่เข็ญหรือทำร้ายผู้ต้องหา แต่ดูเหมือนว่าร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะละเว้นไม่กล่าวถึงว่า ทนายสามารถแทรกแซงการสอบปากคำได้เพียงใด ถ้าหากระหว่างการสอบปากคำผู้ต้องหา ทนายความเกิดกระทำการในทางขัดหรือแย้งตำรวจให้สับสนอยู่ตลอดเวลา พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจเพียงใดในการต่อสู้กับการที่ทนายกระทำการดังกล่าวในชั้นสถานีตำรวจได้บ้าง ในชั้นศาล เมื่อทนายความประพุดิตคนไม่เรียบร้อย ศาลก็มีอำนาจสั่งการในเรื่องละเมิดอำนาจศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยได้ แต่ในชั้นสถานีตำรวจ เมื่อพนักงานสอบสวนเห็นว่าทนายประพุดิตคนไม่เรียบร้อยเหมาะสมบนสถานีตำรวจ ร่างแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากลับไม่มีบทบัญญัติให้อำนาจตำรวจได้เลย ผู้เขียนจึงขอเสนอว่า ร่างมาตรา 134 ทวิ ที่ให้ผู้ต้องหาสิทธิจะมีทนายอยู่ร่วมด้วยในขณะที่สอบปากคำน่าจะรับได้ โดยจำต้องแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 134 ทวิ ไว้ด้วยว่า "ในกรณีที่ทนายความประพุดิตคนไม่เรียบร้อยในขณะที่มีการสอบสวนตามวรรคแรก หรือขัดขืนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดหรือระเบียบของตำรวจว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อยบนสถานีตำรวจ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทนายความผู้นั้นออกจากสถานีตำรวจ หรือห้องที่มีการสอบสวนนั้น ซึ่งระยะเวลาที่มีการสอบสวนผู้ต้องหาครั้งนั้น หรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ ตามที่พนักงานสอบสวนเห็นสมควร" แต่ก็ควรให้สิทธิทนายความโต้แย้งอำนาจตำรวจได้ด้วย โดยอาจกำหนดไว้ในวรรคสุดท้ายของมาตรา 134 ทวิ เป็นท่านองว่า "ทนายความที่ถูกให้ออกจากสถานีตำรวจหรือห้องที่มีการสอบสวนคดีนั้น ตามวรรคสอง มีอำนาจอุทธรณ์โต้แย้งคำสั่งของพนักงานสอบสวน โดยยื่นคำร้องต่อผู้บังคับบัญชาชั้นสูงในสถานีตำรวจนั้น ขณะที่ตนถูกให้ออกจากสถานีตำรวจหรือต่อผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนผู้นั้น ในกรณีพนักงานสอบสวนผู้นั้นมีฐานะ เป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงในสถานีตำรวจนั้นได้ภายในเวลาใดเวลาหนึ่งไม่ เกิน 24 ชั่วโมง นับแต่ตนถูกให้ออกจากสถานีตำรวจ หรือห้องที่มีการสอบสวนคดีนั้น คำวินิจฉัยของ

ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงสุดในสถาบันตำรวจ หรือผู้บังคับบัญชานักงานสอบสวนผู้หนึ่งให้ถือเป็นที่สุด"

มาตรการดังกล่าว เข้าใจว่าจะ เป็นการถ่วงดุลย์ที่ เหมาะสม ระหว่างสิทธิของผู้ต้องหา กับสิทธิของตำรวจ ใน เรื่องการมีทนายอยู่ร่วมด้วย ซึ่งสมควรจะนำมา บังคับใช้ในขณะมีการสอบปากคำผู้ต้องหา ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงวิธีหนึ่ง

สำหรับการปรับปรุงองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการสืบสวนอันได้แก่ กรมตำรวจ รวมทั้งสถาบันที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งได้แก่กรมอัยการ และศาลนั้น ผู้เขียน เห็นว่าควรจะมีการพัฒนาและปรับปรุงตัวบุคลากรฝ่ายสืบสวนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และ ควรปรับปรุงกลไกในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ให้พัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ

องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมายก็มีความสำคัญยิ่ง และอาจจะกล่าว ได้โดยไม่ผิดเพี้ยนจากความจริงว่า ถ้าบุคคลที่บังคับใช้กฎหมายมีคุณภาพดีแล้ว ปัญหาอื่น ๆ ที่มีอยู่ก็ลดความสำคัญลงไปด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ถึงแม้ระบบจะ เลวร้ายปานใด มีการใช้ ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรม (crime control model) อย่างเข้มงวดก็ตาม แต่ถ้าตำรวจผู้บังคับ ใช้กฎหมายดีแล้ว ผลเสียจากการที่ระบบกระบวนการยุติธรรมที่ไม่ดีก็พลอยได้รับการบรรเทา เยียวยาลงไปได้มาก ในที่นี้ ผู้เขียนใคร่เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไของค์กรผู้บังคับใช้ กฎหมาย ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาพนักงานสืบสวน อ่านางหน้าที่ในการสืบสวน เป็นอ่านางหน้าที่ที่กว้างขวางภารกิจของตำรวจนี้มีมากมายนานัปการ ตำรวจจะต้องดำเนินการ สืบสวนสอบสวนคดีอาญาไปพร้อมกับการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน เพราะการสืบสวน โดยขอบเขตของตัวมันเองแล้ว ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนส่วนใหญ่ ฉะนั้น จึงมี ความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนายกระดับมาตรฐานของพนักงานสืบสวน เป็นสำคัญคือ

(1) ปรับปรุงตัวบุคคลฝ่ายสืบสวนให้มีจำนวน เพียงพอและมี คุณภาพสูง มีความรู้ ความสามารถ ได้รับการฝึกอบรมให้ทันต่อวิทยาการตำรวจแผนใหม่ ซึ่งมีการ พัฒนาก้าวหน้าอยู่ตลอดเวลา

การจัดหน่วยงานสืบสวน มีความจำเป็นจะต้องปรับปรุงตัว บุคคลฝ่ายสืบสวนโดยจัดกำลังคนให้ เพียงพอจึงจะต้องมีการแบ่งสรรกำหนดหน้าที่และความรับ ผิดชอบของพนักงานสืบสวนอย่างละเอียด ชัดแจ้ง เป็นสัดส่วนเหมาะสมกับลักษณะการจัดกำลังคน

ให้พอดีกับการปฏิบัติงาน (Equal Work Loads) เพื่อประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนางาน
สืบสวน

อย่างไรก็ดี การจัดอัตรากำลังของหน่วยงานสืบสวนในแต่ละ
หน่วยงานดังกล่าว จำเป็นจะต้องคำนึงถึงความสามารถเหมาะสมของบุคคลฝ่ายสืบสวน และ
ความสัมพันธ์ระหว่างอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานสืบสวน (บุคคลฝ่ายสืบสวน) กับลักษณะความ
จำเป็นเร่งด่วนของคดีที่จะต้องดำเนินการโดยมิชักช้า ทั้งนี้เพื่อจะเอื้ออำนวยต่อการเสาะหาข้อ
เท็จจริงที่มีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การจัดอุปกรณ์การปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลฝ่าย
สืบสวนให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะออกปฏิบัติงานอย่างฉับไว (Completely Mobile) สนองตอบต่อ
ความปลอดภัยของประชาชน รมรงค์ป้องกันปราบปรามอาชญากรรม รวมทั้งการฝึกอบรม
บุคคลฝ่ายสืบสวนให้มีความรอบรู้ ประสบการณ์และพัฒนาแนวปฏิบัติในการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพ
และยุติธรรมอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลฝ่ายสืบสวนมีคุณภาพสูง มีความรู้ความสามารถ และมี
ประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความปลอดภัยของประชาชน

(2) ปรับปรุงพัฒนาการเก็บข้อมูลและทะเบียนประวัติอาชญากรรม
ต่าง ๆ และข้อมูลท้องถิ่นทุกระดับจนถึงระดับสถานีตำรวจให้มีระบบการเก็บรวบรวมที่มีประสิทธิภาพ
และให้มีการแลกเปลี่ยนข่าวสารประสานงานกันระหว่างหน่วยอยู่เสมอ

(3) ขยายงานด้านวิทยาการตำรวจ โดยเฉพาะระดับจังหวัดให้
มีอย่างพอเพียงและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งในด้านตัวบุคคลและเครื่องอุปกรณ์ ทั้งนี้ เพื่อ
จะได้ใช้ เป็น เครื่องมือสนับสนุนการปฏิบัติการของฝ่ายสืบสวนให้ได้ผลยิ่งขึ้น

(4) ตั้งทีมสืบสวนพิเศษ เพื่อคลี่คลายในคดีที่สลับซับซ้อน และเป็น
ที่น่าสนใจของประชาชน แม้นหน่วยงานระดับที่ต่ำกว่ากรมตำรวจ

(5) เน้นให้ทุกสถานีตำรวจเร่งดำเนินการฝึกอบรมแนะนำ
เทคนิค และวิธีการสืบสวนแก่เจ้าหน้าที่สายตรวจ ทั้งนี้ เพราะเจ้าหน้าที่สายตรวจเป็นเจ้าหน้าที่
อันดับแรกที่จะเริ่มทำการสืบสวนในเบื้องต้น และนอกจากนี้แล้ว เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนก็ควรจะต้อง
ดำเนินการฝึกอบรมเสมอ ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน

ข้อสำคัญคือ จะต้องมีการอบรมตำรวจให้มีความรู้ทางด้าน
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนให้มากยิ่งขึ้นด้วย โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย

อาญา และวิธีพิจารณาความอาญาอย่างพอเพียงที่จะปฏิบัติงานสืบสวนได้โดยไม่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะโดยแท้จริงแล้ว ตำรวจก็คือประตูด่านแรกที่จะเผชิญกับคนร้าย และก็เป็นประตูด่านแรกที่จะคุ้มครองสิทธิของประชาชนด้วย ถ้าตำรวจขาดความรู้และทักษะในการสืบสวนแล้ว ภาพที่เป็นข่าว่า ตำรวจทารุณ หรือทำร้ายผู้ต้องหา ก็จะไม่วันหมดสิ้นไปได้

(6) กระจายความรับผิดชอบในด้านการสืบสวนคดีต่าง ๆ ไปยังเจ้าหน้าที่ โดยเฉพาะระดับนายตำรวจให้มากยิ่งขึ้น

(7) ปรับปรุงหน่วยงานหรือบุคคลผู้รับผิดชอบให้มีระบบการควบคุมการติดตามผลการสืบสวนที่มีสมรรถนะดียิ่งกว่าที่เป็นอยู่ โดยเฉพาะระบบการติดตามผลการสืบสวน การรายงาน

(8) ปรับปรุงเพิ่มพูนความรู้ในการบริหารงานสืบสวนแก่หัวหน้าสืบสวนให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

(9) คัดเลือกคณะบุคคลขึ้นทำงานเป็นคณะสืบสวน และควรจัดชุดซักถามไว้ ทั้งนี้โดยเน้นประสิทธิภาพของบุคคลนั้น ๆ เป็นสำคัญ เพื่อดำเนินการโดยเฉพาะในคดีที่สำคัญ ๆ

นอกจากนั้น ควรจะสร้างบุคลากรที่เป็น "ผู้เชี่ยวชาญ" ใน การซักถาม และสอบปากคำผู้ต้องหาไว้เป็นการเฉพาะด้วย ซึ่งจะ เป็นประโยชน์มากในการคลี่คลายปัญหาการก่ออาชญากรรมในคดีสำคัญต่าง ๆ

(10) ดำเนินการประสานงานและแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างหน่วยงานอื่น ๆ ไม่ว่าจะ เป็นฝ่ายสอบสวนเพื่อวางแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม และติดตามผลการสืบสวน

(11) ปรับปรุงขยายงานด้านวิทยาการระดับปฏิบัติในการตรวจสถานที่เกิดเหตุของชั้นสถานีตำรวจ ให้เพิ่มขึ้น ตลอดจนใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยมาเพื่อเป็นเครื่องช่วยในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

(12) พยายามจัดสรรกองทุน เพื่อการสืบสวนโดยเฉพาะขึ้น และกองทุนนี้ต้องมีอย่างพอเพียง และสามารถนำมาใช้ได้อย่างต่อเนื่องด้วย

(13) จัดอบรม ฝึก หรือเข้าพบปะกับประชาชน โดยให้ความสนิทสนมให้มากยิ่งขึ้น และชี้แนวทางให้บุคคลดังกล่าวเข้าช่วยเหลือแก่ทางราชการ เป็นต้น

(14) ยกระดับขวัญกำลังใจและสวัสดิการของตำรวจ โดยเฉพาะ การยกระดับมาตรฐานเงินเดือนและค่าครองชีพของตำรวจให้สูงขึ้น ขณะเดียวกัน ตำรวจควร ได้รับการยกย่อง เกียรติคุณและสถานภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันด้วย ให้สมกับคำกล่าวที่ว่า "ตำรวจ คือ ที่พึ่งของประชาชน"

(15) ต้องสร้างจิตสำนึกให้กับตำรวจว่าตนเป็นผู้มีหน้าที่รักษา- กฎหมาย และในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ในการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมด้วย ฉะนั้น ตำรวจจะต้องกระทำการสืบสวนสอบสวนในลักษณะที่ทรงเกียรติและเคารพต่อสิทธิ เสรีภาพของ ประชาชน เป็นสำคัญ ซึ่งก็จะ เป็นการสอดคล้องกับประมวลจริยบรรณสำหรับเจ้าหน้าที่ ผู้มีหน้าที่ รักษากฎหมายซึ่งออกตามมติของสมัชชาสหประชาชาติที่ 10/343169 เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2522 มาตรา 2 ที่ว่า "ในการปฏิบัติหน้าที่ เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่รักษากฎหมายจะต้องให้ความเคารพและ ให้การคุ้มครองเกียรติภูมิของมนุษย์ ส่งเสริม และดำรงไว้ซึ่งสิทธิมนุษยชนของบุคคลทุกคน"

2. การกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของตำรวจในการสืบสวน

คดีอาญา ดังที่กล่าวแล้วในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ในหลายตอนว่า ขอบเขตการใช้อำนาจของ ตำรวจในการสืบสวนคดีอาญาของไทยค่อนข้างจะกว้าง เพราะนิยามคำว่า "การสืบสวน" ตาม มาตรา 2(10) ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยได้บัญญัติให้การแสวงหา หลักฐานใด ๆ เพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิดเป็นการสืบสวนทั้งสิ้น ทั้งบัญญัติรองรับการ แสวงหาพยานหลักฐานของไทยที่กำหนดไว้ในมาตรา 131 และ 132 ของประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาของไทยก็กว้างขวาง คือ ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด แต่จะ รวบรวมอย่างไรไม่ได้กล่าวไว้ คงปล่อยให้ เป็น เรื่องของทางปฏิบัติ ซึ่งเมื่อขอบเขตอำนาจของ ตำรวจเป็นไปอย่างกว้างขวางดังนี้ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนย่อมจะลดลง และอาจถูก แทรกแซงจากการใช้อำนาจของฝ่ายบ้านเมืองได้ง่าย

ในประเทศที่มีการจัดระบบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างดี แล้ว เช่นในสหรัฐอเมริกา กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายกำหนดขอบเขตและ อำนาจการทำงานของพนักงานสืบสวนสอบสวนของรัฐบาลกลางแห่งสหรัฐอเมริกาไว้ในกฎหมายที่ เรียกว่า FBI Charter Bill (รายละเอียดดูหัวข้อ 4.3.2) ซึ่งจะกำหนดรายละเอียดและ กฎเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนคดีอาญาไว้อย่างละเอียด เช่น การใช้สายลับกระทำได้ในกรณีใดบ้าง การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในการสืบสวน การเปิดจดหมาย การค้น และการจับกุม การ

สืบสวนที่อาจจะ เปิดต่อสิทธิในทางส่วนตัวของบุคคล การสืบสวนคดีการเมืองและการสืบสวนคดีที่กระทบต่อ เสรีภาพในการพูดกระทำได้อย่างใด และ เมื่อไร ซึ่งผู้เขียน เห็นว่าน่าจะนำมาเป็นแนวทางกำหนด เป็นระเบียบหรือประมวลระเบียบการสืบสวนคดีอาญาของพนักงานสืบสวนสอบสวนในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี อนึ่ง ผู้เขียนเห็นว่า ในการประมวลระเบียบการสืบสวนคดีอาญาในประเทศไทยมีความจำเป็นต้องออก เป็นกฎหมายดังเช่นในสหรัฐอเมริกา เพียงแต่ให้มีการแก้ไข ปรับปรุงระเบียบและวิธีการสืบสวนคดีอาญาได้สะดวกรวดเร็วขึ้น ก็น่าจะเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม ระเบียบหรือประมวลระเบียบการสืบสวนคดีอาญาของไทยถ้าจะจัดทำขึ้น ควรจะต้องมีการตรวจสอบกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ให้ละเอียดเสียก่อน เพื่อให้ระเบียบนี้สอดคล้องกับกฎหมายด้วย

อนึ่ง ใน FBI Charter Bill ของสหรัฐฯ ถึงแม้จะมีฐานะเป็นกฎหมาย แต่ก็มีข้อกำหนดไว้แจ้งชัดว่า กฎหมายนี้ไม่ก่อสิทธิทั้งทางด้านสารบัญญัติและวิธีบัญญัติแก่บุคคลในการฟ้องร้องบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนี้ทั้งทางแพ่งและทางอาญา รวมทั้งได้วางข้อจำกัดให้แก่กระทรวงยุติธรรม (The Department of Justice) ในการดำเนินการฟ้องร้อง หรือการสืบสวนสอบสวนให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายโดยทางอื่น ๆ นอกจากนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญฉบับนี้ไม่ทำให้ศาลต้องพิพากษายกฟ้องจำเลย เพราะเหตุผลของการฝ่าฝืนหลักการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย (due process) หรือเหตุผลว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมาย (Statutory grounds) ซึ่งทำให้คุณค่าของรัฐธรรมนูญนี้มีลักษณะคล้ายเป็นระเบียบภายในของตำรวจเอง เพียงแต่ผ่านสภาสูงของสหรัฐอเมริกาให้ความเห็นชอบด้วยเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนก็เห็นว่า ประมวลระเบียบการสืบสวนของไทยก็น่าจะเดินตามแนวทางกล่าวคือ เป็นเรื่องระเบียบของตำรวจที่บุคคลภายนอกจะนำมากล่าวอ้างในศาลเพื่อผลในทางคดีของตนมิได้ แต่สภาพบังคับของ FBI Charter Bill ก็มีใน 2 ลักษณะ คือ 1) ตำรวจทุกคนต้องปฏิบัติตามนี้ เพราะ เป็นกฎหมาย และ 2) มีบทบัญญัติให้อธิบดีกรมตำรวจ (The FBI Director) เรียกร้องทางแพ่งแก่ตำรวจผู้ฝ่าฝืนได้ ส่วนระเบียบของไทยถ้าจะกำหนดขึ้น สภาพบังคับทั้งสองคงจะกำหนดขึ้นไม่ได้ เพราะควรมีลักษณะของประมวลระเบียบการสืบสวน มิใช่กฎหมายว่าด้วยการสืบสวน ส่วนการฝ่าฝืนระเบียบของไทยนั้น อาจเป็นเหตุให้มีการดำเนินทางวินัย และการฟ้องร้องแก่ผู้ฝ่าฝืนทั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ แต่ไม่ใช่โดยเหตุที่มีการฝ่าฝืนระเบียบ หากแต่จำต้องพิจารณาว่ามีการฝ่าฝืนกฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ต่างหากหรือไม่

เกี่ยวกับเรื่องขอบเขตการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ทำการสืบสวนสอบสวนคดีอาชื่อนั้น ในประมวลระเบียบการสืบสวนของกรมตำรวจที่ผู้เขียน เสนอให้จัดทำขึ้นใหม่นั้น ในเรื่องของการใช้ดุลพินิจของตำรวจควรมีการวางกรอบของการใช้ดุลพินิจอย่างกว้าง ๆ ไว้ด้วย เพราะถ้าไม่มีการจำกัดหรือตีวงกรอบการใช้ดุลพินิจของตำรวจเลย ก็จะทำให้ตำรวจสามารถใช้อำนาจการสืบสวนได้อย่างกว้างขวางครอบคลุมไปทุกเรื่อง แต่ในขณะเดียวกัน ถ้าไปกำหนดกรอบของการใช้ดุลพินิจไว้อย่างจำกัด ก็จะทำให้การทำงานของตำรวจมีปัญหาและอุปสรรค เพราะขาดความคล่องตัวในการทำงาน และทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการได้

การใช้ดุลพินิจของตำรวจถึงแม้จะกระทำไปตามกฎเกณฑ์ที่ปรากฏในกฎหมายก็ดี ในประมวลระเบียบการตำรวจก็ดี อาจเกิดความผิดพลาดได้ง่าย และตำรวจอาจกลายเป็นผู้ต้องหาเสียเองในภายหลังได้ ฉะนั้น เพื่อคุ้มครองการทำงานของตำรวจให้กันไปโดยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ให้ความคุ้มครองตำรวจไว้ด้วย เพื่อเป็นการสมดุลงับแนวความคิดที่จะคุ้มครองผู้ต้องหาที่มีการเสนอแก้ไขให้คุ้มครองมากขึ้น โดยอาศัยรูปแบบจากมาตร 147 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 กล่าวคือ อาจกำหนดว่า "ในการปฏิบัติหน้าที่การสืบสวนและสอบสวนตามประมวลกฎหมายนี้ ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เว้นแต่การนั้นจะกระทำโดยจงใจ หรือโดยความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง" เพราะในการสืบสวนคดีสำคัญ ๆ ในปัจจุบันโดยเฉพาะคดียาเสพติด ซึ่งผู้ต้องหา มักเป็นผู้มีอิทธิพลและฐานะการเงินดี อุปกรณ์เครื่องมือในการลักลอบค้ายาเสพติดทันสมัยมาก การสืบสวนของตำรวจอาจมีข้อผิดพลาดได้ง่าย จึงควรวางบทคุ้มครองตำรวจให้สูงขึ้น เพื่อความสะดวกและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อจะได้ไม่ต้องกังวลว่าคนร้ายอาจใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือฟ้องร้องดำเนินการกับตำรวจกลับได้ในภายหลัง

การควบคุมและการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสืบสวนคดีอาญา องค์การที่จะควบคุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานด้านการสืบสวนคดีอาญาอาจได้แก่ องค์การภายในของกรมตำรวจ และองค์การภายนอกกรมตำรวจองค์การภายในกรมตำรวจ ซึ่งมีกฎหมายระเบียบให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมตรวจสอบการปฏิบัติงานด้านสืบสวนสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจได้แก่

1. ผู้บังคับบัญชา
2. องค์การที่มีกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ควบคุม กำกับ

ดูแล ในด้านการบริหารงานบุคคลของกรมตำรวจ

ผู้บังคับบัญชา คือองค์การซึ่งกฎหมายระเบียบกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแล การปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจตามสายงานบังคับบัญชา เมื่อมีการร้องเรียนกล่าวหาว่าข้าราชการตำรวจผู้ปฏิบัติงานด้านสืบสวนกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมายระเบียบอัน เป็นการแสวงหาหลักฐานโดยมิชอบหรือกระทำการล่วงละเมิดสิทธิพื้นฐานของประชาชนตามที่กฎหมายกำหนด ผู้บังคับบัญชาย่อมมีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ ตรวจสอบข้อเท็จจริงอัน เป็นเหตุที่ประชาชนร้องเรียนมา นั้นว่ามีมูลแห่งความ เป็นจริงหรือไม่ หากมีมูลแห่งความ เป็นจริง ผู้บังคับบัญชาต้องพิจารณาดำเนินการทางวินัยและทางคดีอาญากับข้าราชการตำรวจนั้น หากผู้บังคับบัญชามีไม่ดำเนินการ ผู้บังคับบัญชาก็มีความผิดทางวินัยและทางอาญาได้เช่นกัน

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงในเหตุที่ประชาชนร้องเรียนนั้น ผู้บังคับบัญชาจักต้องดำเนินการโดยจัดให้มีการสืบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งอาจดำเนินการโดยให้ผู้บังคับบัญชาดำเนินการโดยจัดให้มีการสืบสวนข้อเท็จจริงหรือตั้งคณะกรรมการสืบสวนข้อเท็จจริงขึ้นดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาและผู้สืบสวนต้องปฏิบัติตามระเบียบการสอบสวน เรื่องราวร้องกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย โดยระเบียบดังกล่าวกำหนดถึงบุคคลที่มีอำนาจหน้าที่สืบสวนและการคุ้มครองผู้ร้องเรียนไว้

แต่ในทางปฏิบัติอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ อาทิ เช่น ผู้สืบสวน มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับข้าราชการตำรวจผู้ถูกร้องเรียน หากผู้สืบสวนไม่มีอุดมการณ์ในการดำเนินการอย่างสูง ผลของการสืบสวนซึ่งมีการรายงานกลับมายังผู้บังคับบัญชาผู้สั่งการ ก็อาจจะไม่ได้ข้อเท็จจริงตามความเป็นจริง กรณีเช่นนี้ก็ย่อมเป็นเหตุให้ประชาชนผู้ร้องเรียน มองภาพการดำเนินการของเจ้าหน้าที่รัฐส่อไปในทางช่วยเหลือ เกื้อกูลเจ้าหน้าที่รัฐด้วยกันเอง หรือเป็นกรณีประชาชนกลั่นแกล้งร้องเรียนเจ้าหน้าที่รัฐ โดยผู้สืบสวนดำเนินการสืบสวนจากพยานหลักฐานต่าง ๆ จากประชาชนผู้ร้องเรียนจัดหามาให้ ผลการสืบสวนก็ต้องฟังว่าเจ้าหน้าที่รัฐมีการกระทำผิดตามเรื่องที่ถูกร้องเรียนทั้ง ๆ ที่ความจริงมิได้เป็นไปตามที่ร้องเรียน เจ้าหน้าที่รัฐก็ย่อมไม่ได้รับการพิจารณาด้วยความ เป็นธรรม เช่นกัน

ฉะนั้น การจะกำหนดความสมคูลย์ในการพิจารณาให้ความเป็น
 ธรรมต่อประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ จึงเป็น เหตุผลและความจำเป็นอย่างยั้งที่จะต้องกำหนดขึ้น
 เพื่อดำเนินการตรวจสอบการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่สืบสวนนี้อีกส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นการ
 ความอ่านาจกันไว้เพื่อผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรม ปัจจุบันอ่านาจ เช่นว่านี่คงเป็นอ่านาจของผู้บังคับ-
 บัญชาาระดับสูงของฝ่ายบริหาร ซึ่งเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบ นอกจากนั้นยังมีองค์กรของรัฐ อาทิ
 คณะกรรมการวินิจจัยร้องทุกข์ และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติ
 มิชอบในวงราชการเป็นผู้ตรวจสอบ ซึ่งกล่าวไว้แล้วในบทที่ 3 ข้อ 3.2.2.1

เมื่อประเทศไทยมีบทกฎหมายกำหนดให้ผู้บังคับบัญชาและองค์กร
 พิเศษตรวจสอบความประพฤติและการปฏิบัติราชการของเจ้าหน้าที่รัฐ เยี่ยงนานาอารยะประ เทศไว้
 เช่นนี้ ก็ตองนับว่าในส่วนนี้ทางรัฐได้ให้ความคุ้มครองทางสิทธิของประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐ
 ไว้แล้ว

ส่วนองค์กรที่มีกฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ ควบคุม กำกับ
 ดูแล ในด้านการบริหารงานบุคคลของกรมตำรวจนั้น ปัจจุบันกรมตำรวจมีพระราชบัญญัติระ เบียบ
 ข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของ
 กรมตำรวจไว้ แต่กฎหมายดังกล่าวย่อมมีส่วน เกี่ยวเนื่องกับกฎหมายในทางบริหารอื่น ๆ ของรัฐที่
 กำหนดการบริหารงานของรัฐไว้ อาทิ กฎหมายการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 พระราช
 บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2518 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. 2477
 และประกาศคณะรักษาความสงบ เรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 38 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534
 และกฎหมายอื่น ๆ

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มืองค์กรซึ่งมีอำนาจหน้าที่ควบคุม
 กำกับ ดูแล ในด้านการบริหารงานบุคคลของข้าราชการตำรวจไว้ องค์กรดังกล่าวคือ คณะกรรม-
 การข้าราชการตำรวจ (ก.ตร.) และอนุกรรมการข้าราชการตำรวจประจำจังหวัด (อ.ก.ตร.
 จังหวัด) องค์กรดังกล่าวส่วนหนึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการควบคุม กำกับ ดูแล เกี่ยวกับการดำเนิน
 การทางวินัยของข้าราชการตำรวจในส่วน เกี่ยวกับการพิจารณาโทษในการกระทำผิดวินัยอย่าง
 ร้ายแรง ถึง ไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ นอกจากนั้นยังมีอำนาจหน้าที่ในการ
 ควบคุม กำกับ ดูแล ในการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย เลื่อนชั้น เลื่อนตำแหน่งข้าราชการตำรวจ
 องค์กรนี้ย่อมเป็นองค์กรที่พิจารณาให้คุมและโทษข้าราชการตำรวจ จึงเป็นองค์กรที่สามารถตรวจ-

สอบ ความคุม กำกับ ดูแล ข้าราชการตำรวจ เพื่อมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของประชาชน หากมี
 ข้าราชการตำรวจกระทำการในทางล่วงละเมิดสิทธิประชาชน ก็พิจารณาลงโทษทางวินัยตาม
 โทษานุโทษ ตามครรลองของความเป็นธรรม

ปัจจุบันการปฏิบัติงานด้านสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นการ
 กระทำที่จักต้องเสี่ยงต่อความรับผิดชอบตามกฎหมาย แต่การกระทำของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เหล่านี้ก็เป็น
 การกระทำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมหรือกระทำเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ จึง
 ต้องยอมรับความจริงว่า การปฏิบัติงานด้านการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจบางกรณีต้องกระทำ
 โดยวิธีการอันมิชอบด้วยกฎหมายและการกระทำเช่นนั้น ย่อมเป็นการล่วงละเมิดสิทธิตามกฎหมาย
 ของประชาชน เป็นเหตุให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน แต่เหตุแห่งการกระทำดังกล่าวหาก
 เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานสืบสวนกระทำโดยมีเจตนาสุจริต เป็นที่ตั้ง โดยหวังผลในด้านการรักษา
 ความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของชาติ แม้ผลแห่งการกระทำเป็นการล่วงละเมิด
 สิทธิของประชาชนที่ไม่สุจริต ผลดังกล่าวประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมก็อาจเห็นใจการปฏิบัติงานอัน
 ยากลำบากของเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีหน้าที่สืบสวนซึ่งกฎหมาย
 กำหนดให้อ่านาจนหน้าที่อย่างกว้างขวางเช่นนี้ ก็ต้องยอมรับความเป็นจริงที่ว่า กรมตำรวจเป็น
 หน่วยงานใหญ่ มีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นจำนวนมาก ประมาณ 170,000 นาย การควบคุม
 กำกับ ดูแลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเหล่านั้นปฏิบัติตามวินัย ขอบเขตแห่งความถูกต้องชอบธรรมไปนทาง
 เดียวกันทั้งหมดย่อม เป็นการกระทำโดยยาก การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องมีเจ้าหน้าที่
 ตำรวจที่ปฏิบัติงานโดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่กระทำการไปนทางมิชอบหรือประพฤติมิชอบปะปนอยู่

การปฏิบัติตามการสืบสวนจับกุมตัวผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่
 ตำรวจในบางกรณีก็อาจเกิดความผิดพลาด เมื่อมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ทุกฝ่ายก็เอาเหตุแห่งความ
 ผิดพลาดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นข้อกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำ
 การในทางมิชอบ ทั้ง ๆ ที่การปฏิบัติการดังกล่าวนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจได้กระทำการด้วยความยาก
 ลำบากด้วยจิตสำนึกที่ต้องการเอาตัวผู้กระทำผิดมารับการลงโทษ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย
 ของสังคมและความมั่นคงของชาติ แต่เมื่อเกิดเหตุผิดพลาด ตำรวจก็ต้องเป็นผู้รับผิดชอบในเหตุ
 ดังกล่าว แต่ผู้เสียหาย ประชาชน ฝ่ายบริหาร ก็ตำหนิในเหตุที่เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติงานผิดพลาด
 แต่ถ้าเหตุแห่งความผิดพลาดดังกล่าว เกิดในชั้นศาลหรือพนักงานอัยการในบางครั้งบางคราว มีผู้เ
 คานและกล่าวตำหนิการดำเนินการที่ผิดพลาดขององค์กรดังกล่าวเหล่านั้น ให้ประชาชนทราบ

นอกจากจะมีการเปิดเผยทางสื่อมวลชน เมื่อกระบวนการยุติธรรมฝ่ายอื่นอาจนำข้อเท็จจริงมาเปิดเผยให้ทราบกันเอง

ผู้เขียนมีความเห็นว่า การดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยบางส่วนไม่ประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากความไม่ร่วมมือร่วมใจประสานการปฏิบัติงานซึ่งกันและกันขององค์กรทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของเราเอง กล่าวคือ หน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกฝ่ายพยายามที่จะสร้างอำนาจบทบาทของหน่วยงานของตนให้สูงขึ้น การแข่งขันเพื่อสร้างบทบาท อำนาจ ศักดิ์ศรีของแต่ละหน่วยงานให้เหนือกว่าหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยกัน ย่อมทำให้การประสานงานเพื่อปฏิบัติการตามครรลองของการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่เกิดผลเท่าที่ควร เพราะทัศนของแต่ละหน่วยงานโดยเฉพาะอัยการกับตำรวจ อาจมองปัญหากันไปคนละทาง ยิ่งฝ่ายตุลาการก็อาจมองปัญหาไปอีกแนวทางหนึ่ง กรณีเช่นนี้ก็อาจมีผลดีในประเด็นที่ว่าไม่มีฝ่ายใดมีอำนาจเด็ดขาดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาฝ่ายเดียว เป็นการคานและดุลย์อำนาจซึ่งกันและกัน การคานและดุลย์อำนาจอย่างไม่เกิดภาวะสมดุลย์ ทำให้เกิดความยุ่งยากและอาจไม่มีระบบเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ผลเสียก็จะตกอยู่กับผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรม แต่ก็ยังมีผู้ต้องการให้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการให้สิทธิกับผู้ต้องหามากขึ้นไปอีก โดยละเอียดไม่คำนึงว่าปัจจุบันผู้เสียหายหรือเหยื่อของอาชญากรรมก็ไม่ได้สิทธิอะไรอยู่แล้ว นอกจากสิทธิในการฟ้องคดีที่อาจต้องเสียเวลาการทรมานทรมาน และบางคดีก็ต้องเสียเวลาเกี่ยวกับการดำเนินคดีเป็นเวลาแรมปี แต่ก็ยังมีผู้กล่าวว่า การให้สิทธิแก่ผู้ต้องหา คือการให้สิทธิแก่ประชาชนที่มีอยู่ตามกฎหมาย ส่วนสิทธิของตำรวจผู้ปฏิบัติ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นคงของชาติแทบจะไม่ปรากฏเลยในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้ง ๆ ที่ตำรวจเป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาหน่วยแรกที่จักต้องปฏิบัติการเพื่อให้สังคมและชาติเกิดความสงบสุข แต่ตำรวจผู้ปฏิบัติการก็อาจจะเป็นคนแรกที่ถูกฟ้องร้องถูกศาลพิพากษาลงโทษทางอาญา

ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากองค์กรต่าง ๆ ที่ปฏิบัติการในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทุกฝ่ายปรับทัศนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและประสานประโยชน์ เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาองค์กรของทุก ๆ ฝ่าย โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ประชาชน เป็นปทัสฐาน การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็จักมีความสมบูรณ์ถูกต้อง สร้างความเป็นธรรม

และความยุติธรรมต่อประชาชน และความเจริญก้าวหน้าต่อสังคมและประเทศชาติอย่างแน่แท้

สำหรับการตรวจสอบการสืบสวนของตำรวจโดยการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เครื่องดักฟัง เครื่องถ่ายภาพทอคลื่นวิทยุภาพ และเสียงจากเคสสถานของผู้ต้องหา หรือผู้ต้องสงสัยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรต้องแยกให้แตกต่างจากการใช้อุปกรณ์วัดลมหายใจ เครื่องตรวจเลือดและปัสสาวะ เพื่อหาเชื้อ เอชไอวี หรืออาการเมาของผู้ต้องสงสัย ในประการหลังนี้ ผู้เขียนเห็นว่าพนักงานสืบสวนสอบสวนน่าจะมีอำนาจสั่งให้มีการตรวจจากร่างกายผู้เสียหายได้ทันที ถ้าเข้าเกณฑ์ใด เกณฑ์หนึ่งที่จะต้องกำหนดไว้ในประมวลระเบียบการสืบสวนของกรมตำรวจ เพราะลักษณะคล้ายกับ เป็นความผิดซึ่งหน้านั่นเอง แต่การลอบใช้ เครื่องดักฟัง เครื่องถ่ายภาพทอคลื่นวิทยุภาพ และเสียงจากเคสสถานของผู้ต้องสงสัยนั้น เป็นคนละปัญหากัน ลักษณะของการใช้อุปกรณ์เหล่านี้ มีความรุนแรงในการล่วงละเมิดสิทธิในทางส่วนตัวของบุคคลมากกว่าการใช้อุปกรณ์วัดลมหายใจ หรือตรวจเลือดมาก และลักษณะของการติดตั้งใช้เวลายาวนานกว่าในการสืบหาข้อเท็จจริง ในต่างประเทศ เช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงถือว่าการติดตั้งอุปกรณ์เหล่านี้เท่ากับ เป็นการค้นอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา 4 ของบทแก้ไขรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกาที่ เจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนจะกระทำเองมิได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากมายิสเตรต ซึ่งเป็นองค์การอิสระ เพื่อให้ความเห็นชอบในการออกหมายจับและค้นในประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ ผู้เขียนเห็นว่า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับผู้ต้องหา และมีให้เกิดข้อครหาในภายหลังติดตามมาว่า ตำรวจใช้อำนาจสืบสวนโดยมิชอบ กรณีการลอบติดตั้ง เครื่องดักฟัง เครื่องถ่ายภาพทอคลื่นวิทยุภาพในที่โรฮูาน หรือ เคสสถานของผู้ต้องสงสัยนั้น ในประเทศไทยน่าจะดำเนินการตามอย่างในสหรัฐอเมริกาได้ คือให้เจ้าหน้าที่ที่ทำการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาต้องขอรับหมายค้นจากศาลก่อนกระทำการติดตั้ง เครื่องมือเหล่านั้นก่อน กล่าวคือ ในห้ององค์การอิสระคือ ฝ่ายตุลาการ เป็นตัวตรวจสอบการกระทำของตำรวจอีกชั้นหนึ่งนั่นเอง อย่างไรก็ตามปัญหาก็คือ บทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลในการออกหมายอนุญาตให้มีการติดตั้ง เครื่องวัดโอโซนภาพผู้ต้องสงสัย หรือ เครื่องดักฟัง เสียงดังกล่าว ควรจะบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือ ออกเป็นพระราชบัญญัติพิเศษต่างหาก ท่านองว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการสืบสวนคดีอาญาโดยใช้อุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ก็เป็นปัญหาที่น่าพิจารณา เช่นเดียวกัน ในสหรัฐอเมริกามีกฎหมายพิเศษว่าด้วยการนี้โดยเฉพาะ แต่ในประเทศแคนนาดากลับมีบทบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาของประเทศนั้นตามความเห็นของผู้เขียน เห็นว่าการออก เป็นพระราชบัญญัติพิเศษ เฉพาะ เรื่องน่าจะเหมาะสม

มากกว่า เพราะสามารถให้รายละเอียดต่าง ๆ ได้มากกว่า แต่ข้อสำคัญคือจะต้องมีข้อกำหนดที่คุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนให้แน่ชัด และต้องประกอบด้วยข้อจำกัดอำนาจของตำรวจ ต้องระบุไว้โดยชัดเจนด้วยว่า เมื่อใดจึงจะติดตั้งเครื่องมือดังกล่าวได้ เช่น ในกฎหมายของประเทศแคนาดาจะวางข้อกำหนดไว้สองประการคือ การติดตั้งเครื่องมือดังกล่าว ตำรวจต้องแสดงให้เห็นที่พอใจศาลได้ว่าจะ เป็นประโยชน์ในการดำเนินการสืบสวนอย่างมาก และวิธีการสืบสวนปกติธรรมดาวิธีอื่นได้กระทำมาแล้ว และไม่ เป็นผลสำเร็จ ซึ่งถ้าศาลพอใจว่า เข้าตามเงื่อนไขดังกล่าว จึงจะอนุญาตให้ติดตั้ง เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าวได้

ในที่สุด เมื่อการสืบสวนดำเนินคดีอาญาดำเนินการไปอย่างมีระบบและมีกฎหมายที่วางไว้แน่ชัด แนวโน้มเกี่ยวกับระบบของโลกใหม่ที่มุ่งให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชนก็จะมีผล เป็นจริง เป็นจังมากขึ้น เพราะเมื่ออำนาจของตำรวจซึ่งมีหน้าที่ทำการสืบสวนคดีอาญาถูกกำหนดขอบเขตไว้อย่างแน่ชัดแล้ว สิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัยย่อมจะได้รับการกระทบกระเทือนจากอำนาจของรัฐน้อยลง แต่ในขณะเดียวกัน การวางข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีการสืบสวนคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมทั้งการบัญญัติข้อกำหนดเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบ หรือความรับผิดชอบของตำรวจตามที่เสนอแนวทางมานี้ ก็ จะเพิ่มความมั่นใจและอบอุ่นใจให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่จะปฏิบัติการได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกฟ้องกลับในภายหลัง ก็จะเป็นประโยชน์กับทางฝ่ายตำรวจและเจ้าหน้าที่บ้านเมืองมากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งเมื่อตำรวจมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานของตนอย่างเต็มที่ ก็จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวนหาตัวอาชญากรรมมาลงโทษตามกฎหมายด้วย ซึ่งผลดีในประการสุดท้ายย่อม เป็นการแน่นอนว่า จะตกอยู่กับผู้เสียหาย และเหยื่ออาชญากรรมทั้งหลายจากการที่ตำรวจกลายเป็นผู้พิทักษ์ประชากรอย่างแท้จริงนั่นเอง

5.2.3 การปรับปรุงตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวน

ในการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวน โดยเฉพาะกรณีการตัดพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 ซึ่งบัญญัติว่า "พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีค่ามีนัยสำคัญ ชูเบี่ยง หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน" จะเห็นได้ว่าการที่ศาลไทยตีความมาตรา 226 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในทางผ่อนคลายน่าจะ เป็นผลดีในแง่การพิสูจน์ความจริงใน

คดีให้เป็นไปได้ ถูกต้องแม่นยำกว่าการตัดพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบแทบทุกกรณีอย่างของศาล
 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ส่วนข้อที่เกรงกันไปว่า ถ้าหากยอมให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มา
 โดยมิชอบแล้ว จะมีผลในการกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการสืบสวนสอบสวนโดยมิชอบมาก
 ยิ่งขึ้น เพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ต้องกลัวว่าศาลจะไม่รับฟังพยานนั้น ถ้าหากพยานที่ได้มาโดย
 มิชอบสามารถพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ ข้อนี้ดูเหมือนจะเป็นการวิตกเกินกว่าเหตุ เพราะหาก
 เจ้าหน้าที่ตำรวจไปกระทำการโดยมิชอบในการแสวงหาพยานหลักฐาน เจ้าหน้าที่ผู้นั้นก็อาจจะถูก
 ลงโทษทั้งทางวินัย และอาจถูกดำเนินคดีในศาลได้ หรือถ้าศาลเห็นว่าการสืบสวนกระทำโดยมิชอบ
 และผลของการละเมิดรุนแรงกว่าประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ โดยหลักแล้วศาลก็จะไม่รับฟังพยาน
 ดังกล่าวอยู่แล้ว การไปกำหนดให้ศาลต้องผูกมัดและกำหนด เป็นหน้าที่ให้ศาลต้องยกฟ้องปล่อยตัว
 จำเลยไปในทุกคดี ย่อมเป็นการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด และผูกมัดศาลจนเกินไป อีก
 ประการหนึ่ง ถึงแม้จะตัดพยานที่ได้มาโดยมิชอบโดยอัตโนมัติหรือ เกือบจะอัตโนมัติอย่างที่ศาลใน
 ประเทศสหรัฐอเมริกาทำมา ก็ยังไม่มีข้อพิสูจน์ใดที่แสดงได้ว่าจำนวนการสืบสวนสอบสวนของ
 เจ้าหน้าที่ตำรวจโดยมิชอบจะลดน้อยลงไป เพราะการไม่รับฟังพยานของศาล โดยนัยตรงกันข้าม
 การณ์อาจเลวร้ายลงถึงขั้นตำรวจไม่ยอมปฏิบัติหน้าที่เลยก็เป็นได้ ถ้าหากว่าการสืบสวนของ
 ตำรวจจะพลอยทำให้ตำรวจต้องถูกลงโทษโดยง่าย ซึ่งถึงขั้นนั้น ผู้ที่จะเดือดร้อนก็คือ ประชาชนและ
 อาชญากรคือบุคคลที่จะได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการโต้เถียงเพื่อให้นำหลัก obligatory
 exclusionary rule มาใช้

อย่างไรก็ดี จากการพิจารณาและสังเกตแนวทางการวินิจฉัยคดี
 ของศาล ผู้เขียนเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาจะมีการแก้ไขให้อ่านศาลใน
 แนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการตัดพยานที่ได้มาโดยมิชอบอย่าง เป็นหลัก เกณฑ์มากขึ้น ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า
 แนวทางของกฎหมาย เยอรมันน่าจะสอดคล้องกับผลประโยชน์ของสังคม และให้หลักประกันสิทธิ-
 เสรีภาพของประชาชนได้อย่างดี และน่าที่จะนำมาปรับใช้ เป็นแนวทางแก้ไขกฎหมายไทยต่อไปได้
 กล่าวคือ

1. ในแง่วัตถุประสงค์ ในการที่ศาลจะใช้หลักการตัดพยาน

หลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ ระบบกฎหมายเยอรมัน เน้นวัตถุประสงค์ในการรักษาเกียรติยศ ความ
 ภาคภูมิใจของระบบความยุติธรรม ดังนั้นหาก เป็นกรณี เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ เสรีภาพของการ เป็น
 มนุษย์ เช่น ตำรวจใช้วิธีกระทำทารุณผู้ต้องหา เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ศาลจะไม่ยอมรับฟัง

พยานหลักฐานดังกล่าวโดยเด็ดขาด ทั้งนี้เพื่อรักษาความบริสุทธิ์ของกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจุดนี้ จะแตกต่างจากศาลไทยในแง่ที่ว่า ศาลไทยยังเปิดโอกาสให้มีการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวได้

2. ขอบเขตการให้ความคุ้มครอง ดังกล่าวแล้วในข้อ 4.2.2 ว่า ในประเทศเยอรมันนี้แยกการไม่รับฟังพยานเป็น 2 เรื่อง คือ Rechtsstaats prinzip คือ ศาลจะไม่รับฟังพยานที่ได้มาโดยฝ่าฝืนหลักการสำคัญ เช่น การใช้กำลังประทุษร้าย ชูเหยื่อ หรือหลอกลวงผู้ต้องหา ซึ่งต่างกับ Verhältniss massigkeit ซึ่งยอมให้มีการรับฟังพยานได้ในกรณีมีการฝ่าฝืนเรื่องส่วนตัวของเอกชนบางอย่าง เช่นการค้นเคหสถานโดยมิชอบ หรือการที่เจ้าพนักงานไม่เตือนผู้ต้องหาให้ทราบสิทธิของตนก่อนเริ่มสอบถามคำให้การ แต่ทั้งนี้ศาลจะต้องคำนึงถึงผลดี ผลเสีย และประโยชน์ที่จะได้จากกรณียกเว้นการรับฟังพยานหลักฐานที่มีข้อบกพร่องดังกล่าว

ผู้เขียนเห็นว่า หลักเกณฑ์ของกฎหมายเยอรมันน่าจะนำมาปรับใช้กับระบบศาลในประเทศไทยได้ เพราะมีหลักเกณฑ์ที่แน่ชัด และทำให้คู่ความทุกฝ่ายมีโอกาสทราบล่วงหน้าถึงกฎเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของศาลด้วย ว่ากรณีไหนพยานหลักฐานรับฟังไม่ได้เลย กรณีไหนศาลอาจยอมรับฟังพยานได้ โดยเฉพาะเรื่องการข่ม หรือทำร้ายผู้ต้องหาจนได้พยานหลักฐานของกลางมานั้น ผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า พยานหลักฐานหรือของกลางนั้นไม่ควรที่ศาลจะรับฟังเข้าสู่สำนวนเลย เพราะเป็นวิธีการสืบสวนที่ไม่น่าจะยอมรับได้ โดยเฉพาะในสังคมที่ใช้กฎหมายเป็น เครื่องมือแก้ปัญหาอาชญากรรม และเป็นการสิ้นเสีย เทือนต่อความบริสุทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมมาก ตรงกันข้ามกับ การค้น หรือการไม่แจ้งสิทธิของผู้ต้องหา ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ากระทบ เทือนต่อผลประโยชน์จำเพาะ เอกชนผู้นั้นมากกว่าทั้งกระบวนการยุติธรรม ในบางกรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ ศาลอาจผ่อนความยอมรับฟังการได้มาซึ่งพยานดังกล่าวได้เช่นกัน สำหรับการดักฟังการสนทนานั้น กฎหมายเยอรมันถือเข้มงวดมากกว่าศาลจะรับฟังได้ในกรณีมีการสืบสวนการกระทำความผิดประเภทใดบ้าง กรณีของไทย ตามธรรมเนียมและประเพณีของเราไม่ถือเคร่งเท่าทางฝ่ายเยอรมัน อาจไม่จำเป็นต้องมีบทบัญญัติ เป็นลายลักษณ์อักษรโดยเฉพาะอย่างทางฝ่ายเยอรมัน แต่ควรถือหลักการเดียวกับการค้น หรือการไม่แจ้งสิทธิให้ผู้ต้องหาทราบ กล่าวคือ ศาลอาจใช้ดุลพินิจได้เองว่าจะยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังหรือไม่ โดยซึ่งนำหนักของประโยชน์ของสาธารณชน กับผลร้ายจากการละเมิดสิทธิส่วนตัวของผู้ลอบดักฟัง เพื่อพิจารณาว่าจะรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวหรือไม่

ส่วนการปรับปรุงด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับการสืบสวน เพื่อกำหนด ขอบเขตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานว่าจะกระทำได้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับการรวบรวมพยาน หลักฐานชั้นสืบสวนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น แก้ไขมาตรา 105 ให้อำนาจในการดักฟังทางโทรศัพท์ โดยผ่านความเห็นชอบจากศาล เช่นในสหรัฐอเมริกาหรือการคัดข้อมูลทางเครื่องโทรสาร (FAX) ซึ่งปัจจุบันไม่มีกฎหมายรับรองให้ชัดเจนอันเสี่ยงต่อการถูกฟ้องคดีได้ง่าย

นอกจากนี้ เพื่อให้การดำเนินงานของเจ้าพนักงาน เป็นไปโดย สะดวกเรียบร้อยควรอาศัยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 5 ออกกฎกระทรวงวางระเบียบการงานตามหน้าที่ให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่ สืบสวนมีอำนาจหน้าที่ เพื่อให้การดำเนินการสืบสวนคดีอาญา เป็นไปโดย เรียบร้อยโดยบัญญัติให้การ คุ่มครอง เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สืบสวนไว้

สำหรับการปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายอื่นนอกจากประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าควรบัญญัติกฎหมายในรูปแบบของกฎกระทรวงโดยอาศัย ความตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการตำรวจ พ.ศ. 2521 พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ. 2477 เพื่อจัดระบบบุคลากรผู้ทำหน้าที่สืบสวนและพัฒนาตรวจสอบการดำเนินงานของ เจ้าพนักงานให้มีประสิทธิภาพ และจัดองค์การควบคุมทางวินัยแก่เจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อให้ ความ คุ่มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชนและขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองเจ้าพนักงานด้วย